

چگونه نوسان ارز را کم کنیم؟

هیبت‌الله اصولی
نایب رئیس
کمیسیون اقتصاد
کلان اتاق بازرگانی
ایران

شبه که برای صادرکنندگان وضع می شود، گلابه کرد. قوانینی که برخی از صادرکنندگان را با روزهای بسیار سختی مواجه کرده است. بانک مرکزی اعلام می کند که صادرکنندگان ۲۷ میلیارد دلار ارز حاصل از صادرات را برنگردانند اما آیا این موضوع لحاظ می شود که صادرکنندگان با چه سازوکاری می توانند ارز حاصل از صادرات را برگردانند مگر ما سوئیفت (ارتباط‌های مالی بین بانکی) داریم؟

صادرکنندگان با توجه به توان و پتانسیل خود وارد یک بازار خارجی می شوند و به طرف مقابل برای صادرات کالاهاشان اعتماد می کنند، در این میان صادرکنندگان هیچ پشتیبانی ندارند که بتوانند در برگشت پول خود تضمین بگیرند. هیچ ضمانتی وجود ندارد که خریدار کالای صادراتی ایران، پول را برگرداند یا حتی بموقع بدهد. دراین میان صادرکننده ایرانی، مجبور به اعتماد کردن است.

در گذشته که مبحث سوئیفت وجود داشت یک بانک در ایران و یک بانک هم در کشورمقصد، ضمانت‌های لازم را انجام می داد تا مشکلی به وجود نیاید و خریدار ملزم به پرداخت پول شود ولی اکنون هیچ صادرکننده‌ای نمی تواند چنین ضمانت بانکی را دریافت کند. بدین جهت دولت بایست با صادرکنندگان مدارا کند و به آنها زمان بدهد تا بتوانند ارز حاصل از صادرات را به کشور برگردانند.

این در حالی است که به خاطر نداشتن سوئیفت و سایر مشکلات تحریمی، بازار صادراتی ایران محدود شده است و اکنون اکثر تجار کالا به کشورهای کویت، عراق و افغانستان صادر می کنند. من صادرکنندگانی را سراغ دارم که پشت بشت تحت فشار هستند؛ به‌عنوان مثال صادرکننده ایرانی کالای خود را به خریدار کشور هدف ارسال ولی هنوز هیچ پولی دریافت نکرده است. با پیگیری‌های صادرکننده، خریدار کشور مقصد اعلام کرد که کالای ایرانی را نفروخته است و از سویی او به (صادرکننده ایرانی) می گوید اگر اصرار به پول دارید و نمی توانید صبر کنید، کل کالا را برگردانم. طبیعی است چنین فردی نمی‌تواند به تعهدات حدود ۹۸ خود پایبند باشد و اکنون همین افراد مورد اتهام قرار می گیرند.

چنین اتفاقی‌هایی باعث می‌شود که صادرکنندگان نسبت به صادرات دلسرد شوند، لذا تا زمانی که سوئیفت وارد موضوع صادرات نشود این مشکل ادامه خواهد داشت، بنابراین بهترین کار این است که بانک مرکزی با صادرکنندگان مدارا کند.

فعالان بخش خصوصی اعتقاد دارند که پول صادرات باید برگردد، چون بخشی از چرخش اقتصاد کشور براساس این امر پایه‌ریزی شده است، حال چه این ارز متعلق به بخش خصوصی باشد چه بخش دولتی و خصوصی.

در حال حاضر وضعیت به گونه‌ای است که برخی از صادرکنندگان اصلاً نمی‌دانند که چگونه و به چه شکلی باید ارز خود را به کشور برگردانند. از آنجا که سازوکار مشخصی در این بخش وجود ندارد، نباید به صادرکنندگان فشار آورد و از آنها خواست که در یک مدت تعیین شده ارز حاصل از صادرات را برگردانند، به هر ترتیب باید قبول کرد که ایران در شرایط سخت تحریمی به سر می‌برد و نایسامانی در واردات و صادرات وجود دارد.

دراین میان دو راهکار وجود دارد؛ اول آنکه، بدون برگشت ارز صادرات را آزاد کند یا اجازه دهند واردکنندگان از حواله‌های صادراتی صادرکنندگان استفاده کنند، در غیر این صورت نوسان در نرخ ارز ادامه خواهد داشت.

درواقع اشکال اساسی در قیمت ارز این است که ارز کافی در کشور وجود ندارد که بتوان خواسته‌های مردم را تأمین کرد، عده‌ای هم هستند که وقتی ارز وارد بازار می‌شود سریع خریداری و نگهداری می‌کنند تا سود ببرند. با توجه به این شرایط سیاستگذاران باید به دنبال راهکار بهتری باشند.

از این‌رو برای کاهش نوسان قیمت ارز دو توصیه به سیاستگذاران می‌شود؛ اول اینکه دولت در مقطعی ارز دیگری را جایگزین ارز حاصل از صادرات کند تا نوسان ارزی در این بخش محدودتر شود. از آنجا که کشورهای هدف در برگشت پول همکاری نمی‌کنند یا تکیه بر ارز صادراتی نمی‌توان بازار ارز را کنترل کرد. اگر برای مدتی چنین رویه‌ای دنبال شود، قیمت ارز قابل کنترل خواهد بود.

توصیه دوم به سیاستگذاران این است که تمام ال سی‌ها با پول چین صورت گیرد. چین در اکثر کشورها بازار خوبی دارد و قدار است ال سی را که بانک مرکزی بازمی‌کند برای صادرکنندگان و واردکنندگان عملیاتی کند. چین می‌تواند دلار یا یورو را به کشورهای مقصد ایران و افرادی که کالا به ایران صادر می‌کنند، بدهد. چین حاضر است چنین کاری را انجام بدهد، چرا که سود عایدش می‌شود. این موضوع را می‌توان با کشورهایی که ایران از نظر تجاری با آنها رابطه دارد هم دنبال کرد. خیلی از واردکنندگان کشور به این سمت حرکت کرده‌اند و نتیجه آن مثبت بوده است. خیلی از تجار کالا به کشورهای مختلف ارسال می‌کنند و در دوبی جابه‌جایی پول صورت می‌گیرد در این صورت دیگر چالشی در انتقال پول وجود نخواهد داشت.

بانک مرکزی در جست‌وجوی ۲۵ میلیارد یورو ارز بازنگشته

جزئیات ارزهای بازنگشته اعلام شد

متوسط با نرخ‌های ترجیحی توسط بانک مرکزی خریداری شود.»

هنوز بانک مرکزی به این نامه پاسخ رسمی نداده است؛ اما درباره آن بخش از نامه که نوشته شده بود: «فهرست اعلامی بانک مرکزی فاقد اطلاعات در خصوص میزان ارزش صادرات، میزان ارزش تعهدات ایفا نشده، عدم تفکیک آمارو اطلاعات صادرکنندگان طی سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، بسته سیاسی بازگشت ارزهای صادراتی در سال ۱۳۹۹ و پیش‌بینی میزان ریسک عدم بازگشت

ارز در ادامه این روند.

■ در نامه اتاق بازرگانی چه بود؟

اول مردادماه، غلامحسین شافعی، رئیس پارلمان بخش خصوصی در نامه‌ای به حسن روحانی رئیس جمهوری نوشته بود که «کل صادرات کشور طی سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ حدود ۸۵ میلیارد دلار بوده است. برابر آمار اعلامی بانک مرکزی از این مقدار حدود ۲۷.۵ میلیارد دلار به چرخه اقتصادی کشور برگشته است که با توجه به سهم حداکثر ۲۰ درصدی بخش خصوصی در اقتصاد کشور، به نظر می‌رسد درصد کمی از مبلغ فوق‌الذکر به بخش خصوصی واقعی تعلق داشته باشد. این امر ناشی از فروش امانی برخی از کالاها مانند فرش دستباف، فروش کالاهای صادراتی به کشورهای منطقه از جمله روسیه، صادرات به برخی کشورها مانند سوریه که امکان بازگشت ارز و کالاها از آنها به دلیل تحریم وجود ندارد. صادرات ریالی به عراق و افغانستان و مهلت کوتاه چهار ماه برای برگشت ارز به کشور... است که مطمئناً بیشتر این ارزها در آینده و به تدریج وارد چرخه اقتصادی کشور خواهد شد.» او در ادامه از چند درخواست و پیشنهادات بخش خصوصی برای تسهیل و تسریع در فرآیند بازگشت ارزهای صادراتی به چرخه اقتصادی کشور، عنوان کرده و پیشنهاد داده بود: «بازگشت ارز با استفاده از یک یا ترکیبی از روش‌های چهارگانه اعلامی بانک مرکزی (واردات در مقابل صادرات، فروش ارز به بانک‌ها و صرافی‌های مجازی، سپرده‌گذاری ارزی نزد بانک‌ها و...) به چرخه اقتصادی کشور امکانپذیر باشد. کلیه نیازهای ارزی واحدهای تولیدی صادراتی از محل ارزهای صادراتی خود تأمین شود. صادرات از محل ورود موقت مواد اولیه و نهاده‌های تولید، از ایقاي تعهدات ارزی معاف شود. ارزش پروانه‌های صادراتی به جهت پوشش هزینه‌های ارزی سربار صادرات، حداقل ۲۰ درصد تعدیل شود. دست‌والعمل اخیر بانک مرکزی عطف به ماسبق نشود. در راستای تسریع بازگشت ارزهای صادراتی به چرخه اقتصادی کشور و نیز پوشش هزینه‌های واحدهای تولیدی صادراتی با توجه به تورم دو رقمی در کشور، ارزهای حاصل از صادرات غیر نفتی بنگاه‌های کوچک و

بزرگ‌تر به سهم حداکثر ۲۰ درصدی بخش خصوصی در اقتصاد کشور، به نظر می‌رسد درصد کمی از

واقعی تعلق داشته باشد. این امر ناشی از فروش امانی برخی از کالاها مانند فرش دستباف، فروش کالاهای صادراتی به کشورهای منطقه از جمله روسیه، صادرات به برخی کشورها مانند سوریه که امکان بازگشت ارز و کالاها از آنها به دلیل تحریم وجود ندارد. صادرات ریالی به عراق و افغانستان و مهلت کوتاه چهار ماه برای برگشت ارز به کشور... است که مطمئناً بیشتر این ارزها در آینده و به تدریج وارد چرخه اقتصادی کشور خواهد شد.» او در ادامه از چند درخواست و پیشنهادات بخش خصوصی برای تسهیل و تسریع در فرآیند بازگشت ارزهای صادراتی به چرخه اقتصادی کشور، عنوان کرده و پیشنهاد داده بود: «بازگشت ارز با استفاده از یک یا ترکیبی از روش‌های چهارگانه اعلامی بانک مرکزی (واردات در مقابل صادرات، فروش ارز به بانک‌ها و صرافی‌های مجازی، سپرده‌گذاری ارزی نزد بانک‌ها و...) به چرخه اقتصادی کشور امکانپذیر باشد. کلیه نیازهای ارزی واحدهای تولیدی صادراتی از محل ارزهای صادراتی خود تأمین شود. صادرات از محل ورود موقت مواد اولیه و نهاده‌های تولید، از ایقاي تعهدات ارزی معاف شود. ارزش پروانه‌های صادراتی به جهت پوشش هزینه‌های ارزی سربار صادرات، حداقل ۲۰ درصد تعدیل شود. دست‌والعمل اخیر بانک مرکزی عطف به ماسبق نشود. در راستای تسریع بازگشت ارزهای صادراتی به چرخه اقتصادی کشور و نیز پوشش هزینه‌های واحدهای تولیدی صادراتی با توجه به تورم دو رقمی در کشور، ارزهای حاصل از صادرات غیر نفتی بنگاه‌های کوچک و

بزرگ‌تر به سهم حداکثر ۲۰ درصدی بخش خصوصی در اقتصاد کشور، به نظر می‌رسد درصد کمی از واقعی تعلق داشته باشد. این امر ناشی از فروش امانی برخی از کالاها مانند فرش دستباف، فروش کالاهای صادراتی به کشورهای منطقه از جمله روسیه، صادرات به برخی کشورها مانند سوریه که امکان بازگشت ارز و کالاها از آنها به دلیل تحریم وجود ندارد. صادرات ریالی به عراق و افغانستان و مهلت کوتاه چهار ماه برای برگشت ارز به کشور... است که مطمئناً بیشتر این ارزها در آینده و به تدریج وارد چرخه اقتصادی کشور خواهد شد.» او در ادامه از چند درخواست و پیشنهادات بخش خصوصی برای تسهیل و تسریع در فرآیند بازگشت ارزهای صادراتی به چرخه اقتصادی کشور، عنوان کرده و پیشنهاد داده بود: «بازگشت ارز با استفاده از یک یا ترکیبی از روش‌های چهارگانه اعلامی بانک مرکزی (واردات در مقابل صادرات، فروش ارز به بانک‌ها و صرافی‌های مجازی، سپرده‌گذاری ارزی نزد بانک‌ها و...) به چرخه اقتصادی کشور امکانپذیر باشد. کلیه نیازهای ارزی واحدهای تولیدی صادراتی از محل ارزهای صادراتی خود تأمین شود. صادرات از محل ورود موقت مواد اولیه و نهاده‌های تولید، از ایقاي تعهدات ارزی معاف شود. ارزش پروانه‌های صادراتی به جهت پوشش هزینه‌های ارزی سربار صادرات، حداقل ۲۰ درصد تعدیل شود. دست‌والعمل اخیر بانک مرکزی عطف به ماسبق نشود. در راستای تسریع بازگشت ارزهای صادراتی به چرخه اقتصادی کشور و نیز پوشش هزینه‌های واحدهای تولیدی صادراتی با توجه به تورم دو رقمی در کشور، ارزهای حاصل از صادرات غیر نفتی بنگاه‌های کوچک و

بزرگ‌تر به سهم حداکثر ۲۰ درصدی بخش خصوصی در اقتصاد کشور، به نظر می‌رسد درصد کمی از واقعی تعلق داشته باشد. این امر ناشی از فروش امانی برخی از کالاها مانند فرش دستباف، فروش کالاهای صادراتی به کشورهای منطقه از جمله روسیه، صادرات به برخی کشورها مانند سوریه که امکان بازگشت ارز و کالاها از آنها به دلیل تحریم وجود ندارد. صادرات ریالی به عراق و افغانستان و مهلت کوتاه چهار ماه برای برگشت ارز به کشور... است که مطمئناً بیشتر این ارزها در آینده و به تدریج وارد چرخه اقتصادی کشور خواهد شد.» او در ادامه از چند درخواست و پیشنهادات بخش خصوصی برای تسهیل و تسریع در فرآیند بازگشت ارزهای صادراتی به چرخه اقتصادی کشور، عنوان کرده و پیشنهاد داده بود: «بازگشت ارز با استفاده از یک یا ترکیبی از روش‌های چهارگانه اعلامی بانک مرکزی (واردات در مقابل صادرات، فروش ارز به بانک‌ها و صرافی‌های مجازی، سپرده‌گذاری ارزی نزد بانک‌ها و...) به چرخه اقتصادی کشور امکانپذیر باشد. کلیه نیازهای ارزی واحدهای تولیدی صادراتی از محل ارزهای صادراتی خود تأمین شود. صادرات از محل ورود موقت مواد اولیه و نهاده‌های تولید، از ایقاي تعهدات ارزی معاف شود. ارزش پروانه‌های صادراتی به جهت پوشش هزینه‌های ارزی سربار صادرات، حداقل ۲۰ درصد تعدیل شود. دست‌والعمل اخیر بانک مرکزی عطف به ماسبق نشود. در راستای تسریع بازگشت ارزهای صادراتی به چرخه اقتصادی کشور و نیز پوشش هزینه‌های واحدهای تولیدی صادراتی با توجه به تورم دو رقمی در کشور، ارزهای حاصل از صادرات غیر نفتی بنگاه‌های کوچک و

بزرگ‌تر به سهم حداکثر ۲۰ درصدی بخش خصوصی در اقتصاد کشور، به نظر می‌رسد درصد کمی از واقعی تعلق داشته باشد. این امر ناشی از فروش امانی برخی از کالاها مانند فرش دستباف، فروش کالاهای صادراتی به کشورهای منطقه از جمله روسیه، صادرات به برخی کشورها مانند سوریه که امکان بازگشت ارز و کالاها از آنها به دلیل تحریم وجود ندارد. صادرات ریالی به عراق و افغانستان و مهلت کوتاه چهار ماه برای برگشت ارز به کشور... است که مطمئناً بیشتر این ارزها در آینده و به تدریج وارد چرخه اقتصادی کشور خواهد شد.» او در ادامه از چند درخواست و پیشنهادات بخش خصوصی برای تسهیل و تسریع در فرآیند بازگشت ارزهای صادراتی به چرخه اقتصادی کشور، عنوان کرده و پیشنهاد داده بود: «بازگشت ارز با استفاده از یک یا ترکیبی از روش‌های چهارگانه اعلامی بانک مرکزی (واردات در مقابل صادرات، فروش ارز به بانک‌ها و صرافی‌های مجازی، سپرده‌گذاری ارزی نزد بانک‌ها و...) به چرخه اقتصادی کشور امکانپذیر باشد. کلیه نیازهای ارزی واحدهای تولیدی صادراتی از محل ارزهای صادراتی خود تأمین شود. صادرات از محل ورود موقت مواد اولیه و نهاده‌های تولید، از ایقاي تعهدات ارزی معاف شود. ارزش پروانه‌های صادراتی به جهت پوشش هزینه‌های ارزی سربار صادرات، حداقل ۲۰ درصد تعدیل شود. دست‌والعمل اخیر بانک مرکزی عطف به ماسبق نشود. در راستای تسریع بازگشت ارزهای صادراتی به چرخه اقتصادی کشور و نیز پوشش هزینه‌های واحدهای تولیدی صادراتی با توجه به تورم دو رقمی در کشور، ارزهای حاصل از صادرات غیر نفتی بنگاه‌های کوچک و

بزرگ‌تر به سهم حداکثر ۲۰ درصدی بخش خصوصی در اقتصاد کشور، به نظر می‌رسد درصد کمی از واقعی تعلق داشته باشد. این امر ناشی از فروش امانی برخی از کالاها مانند فرش دستباف، فروش کالاهای صادراتی به کشورهای منطقه از جمله روسیه، صادرات به برخی کشورها مانند سوریه که امکان بازگشت ارز و کالاها از آنها به دلیل تحریم وجود ندارد. صادرات ریالی به عراق و افغانستان و مهلت کوتاه چهار ماه برای برگشت ارز به کشور... است که مطمئناً بیشتر این ارزها در آینده و به تدریج وارد چرخه اقتصادی کشور خواهد شد.» او در ادامه از چند درخواست و پیشنهادات بخش خصوصی برای تسهیل و تسریع در فرآیند بازگشت ارزهای صادراتی به چرخه اقتصادی کشور، عنوان کرده و پیشنهاد داده بود: «بازگشت ارز با استفاده از یک یا ترکیبی از روش‌های چهارگانه اعلامی بانک مرکزی (واردات در مقابل صادرات، فروش ارز به بانک‌ها و صرافی‌های مجازی، سپرده‌گذاری ارزی نزد بانک‌ها و...) به چرخه اقتصادی کشور امکانپذیر باشد. کلیه نیازهای ارزی واحدهای تولیدی صادراتی از محل ارزهای صادراتی خود تأمین شود. صادرات از محل ورود موقت مواد اولیه و نهاده‌های تولید، از ایقاي تعهدات ارزی معاف شود. ارزش پروانه‌های صادراتی به جهت پوشش هزینه‌های ارزی سربار صادرات، حداقل ۲۰ درصد تعدیل شود. دست‌والعمل اخیر بانک مرکزی عطف به ماسبق نشود. در راستای تسریع بازگشت ارزهای صادراتی به چرخه اقتصادی کشور و نیز پوشش هزینه‌های واحدهای تولیدی صادراتی با توجه به تورم دو رقمی در کشور، ارزهای حاصل از صادرات غیر نفتی بنگاه‌های کوچک و

بزرگ‌تر به سهم حداکثر ۲۰ درصدی بخش خصوصی در اقتصاد کشور، به نظر می‌رسد درصد کمی از واقعی تعلق داشته باشد. این امر ناشی از فروش امانی برخی از کالاها مانند فرش دستباف، فروش کالاهای صادراتی به کشورهای منطقه از جمله روسیه، صادرات به برخی کشورها مانند سوریه که امکان بازگشت ارز و کالاها از آنها به دلیل تحریم وجود ندارد. صادرات ریالی به عراق و افغانستان و مهلت کوتاه چهار ماه برای برگشت ارز به کشور... است که مطمئناً بیشتر این ارزها در آینده و به تدریج وارد چرخه اقتصادی کشور خواهد شد.» او در ادامه از چند درخواست و پیشنهادات بخش خصوصی برای تسهیل و تسریع در فرآیند بازگشت ارزهای صادراتی به چرخه اقتصادی کشور، عنوان کرده و پیشنهاد داده بود: «بازگشت ارز با استفاده از یک یا ترکیبی از روش‌های چهارگانه اعلامی بانک مرکزی (واردات در مقابل صادرات، فروش ارز به بانک‌ها و صرافی‌های مجازی، سپرده‌گذاری ارزی نزد بانک‌ها و...) به چرخه اقتصادی کشور امکانپذیر باشد. کلیه نیازهای ارزی واحدهای تولیدی صادراتی از محل ارزهای صادراتی خود تأمین شود. صادرات از محل ورود موقت مواد اولیه و نهاده‌های تولید، از ایقاي تعهدات ارزی معاف شود. ارزش پروانه‌های صادراتی به جهت پوشش هزینه‌های ارزی سربار صادرات، حداقل ۲۰ درصد تعدیل شود. دست‌والعمل اخیر بانک مرکزی عطف به ماسبق نشود. در راستای تسریع بازگشت ارزهای صادراتی به چرخه اقتصادی کشور و نیز پوشش هزینه‌های واحدهای تولیدی صادراتی با توجه به تورم دو رقمی در کشور، ارزهای حاصل از صادرات غیر نفتی بنگاه‌های کوچک و

بزرگ‌تر به سهم حداکثر ۲۰ درصدی بخش خصوصی در اقتصاد کشور، به نظر می‌رسد درصد کمی از واقعی تعلق داشته باشد. این امر ناشی از فروش امانی برخی از کالاها مانند فرش دستباف، فروش کالاهای صادراتی به کشورهای منطقه از جمله روسیه، صادرات به برخی کشورها مانند سوریه که امکان بازگشت ارز و کالاها از آنها به دلیل تحریم وجود ندارد. صادرات ریالی به عراق و افغانستان و مهلت کوتاه چهار ماه برای برگشت ارز به کشور... است که مطمئناً بیشتر این ارزها در آینده و به تدریج وارد چرخه اقتصادی کشور خواهد شد.» او در ادامه از چند درخواست و پیشنهادات بخش خصوصی برای تسهیل و تسریع در فرآیند بازگشت ارزهای صادراتی به چرخه اقتصادی کشور، عنوان کرده و پیشنهاد داده بود: «بازگشت ارز با استفاده از یک یا ترکیبی از روش‌های چهارگانه اعلامی بانک مرکزی (واردات در مقابل صادرات، فروش ارز به بانک‌ها و صرافی‌های مجازی، سپرده‌گذاری ارزی نزد بانک‌ها و...) به چرخه اقتصادی کشور امکانپذیر باشد. کلیه نیازهای ارزی واحدهای تولیدی صادراتی از محل ارزهای صادراتی خود تأمین شود. صادرات از محل ورود موقت مواد اولیه و نهاده‌های تولید، از ایقاي تعهدات ارزی معاف شود. ارزش پروانه‌های صادراتی به جهت پوشش هزینه‌های ارزی سربار صادرات، حداقل ۲۰ درصد تعدیل شود. دست‌والعمل اخیر بانک مرکزی عطف به ماسبق نشود. در راستای تسریع بازگشت ارزهای صادراتی به چرخه اقتصادی کشور و نیز پوشش هزینه‌های واحدهای تولیدی صادراتی با توجه به تورم دو رقمی در کشور، ارزهای حاصل از صادرات غیر نفتی بنگاه‌های کوچک و

بزرگ‌تر به سهم حداکثر ۲۰ درصدی بخش خصوصی در اقتصاد کشور، به نظر می‌رسد درصد کمی از واقعی تعلق داشته باشد. این امر ناشی از فروش امانی برخی از کالاها مانند فرش دستباف، فروش کالاهای صادراتی به کشورهای منطقه از جمله روسیه، صادرات به برخی کشورها مانند سوریه که امکان بازگشت ارز و کالاها از آنها به دلیل تحریم وجود ندارد. صادرات ریالی به عراق و افغانستان و مهلت کوتاه چهار ماه برای برگشت ارز به کشور... است که مطمئناً بیشتر این ارزها در آینده و به تدریج وارد چرخه اقتصادی کشور خواهد شد.» او در ادامه از چند درخواست و پیشنهادات بخش خصوصی برای تسهیل و تسریع در فرآیند بازگشت ارزهای صادراتی به چرخه اقتصادی کشور، عنوان کرده و پیشنهاد داده بود: «بازگشت ارز با استفاده از یک یا ترکیبی از روش‌های چهارگانه اعلامی بانک مرکزی (واردات در مقابل صادرات، فروش ارز به بانک‌ها و صرافی‌های مجازی، سپرده‌گذاری ارزی نزد بانک‌ها و...) به چرخه اقتصادی کشور امکانپذیر باشد. کلیه نیازهای ارزی واحدهای تولیدی صادراتی از محل ارزهای صادراتی خود تأمین شود. صادرات از محل ورود موقت مواد اولیه و نهاده‌های تولید، از ایقاي تعهدات ارزی معاف شود. ارزش پروانه‌های صادراتی به جهت پوشش هزینه‌های ارزی سربار صادرات، حداقل ۲۰ درصد تعدیل شود. دست‌والعمل اخیر بانک مرکزی عطف به ماسبق نشود. در راستای تسریع بازگشت ارزهای صادراتی به چرخه اقتصادی کشور و نیز پوشش هزینه‌های واحدهای تولیدی صادراتی با توجه به تورم دو رقمی در کشور، ارزهای حاصل از صادرات غیر نفتی بنگاه‌های کوچک و

■ ۲ هزار و ۳۸۶ صادرکننده و بازگشت فقط ۶۰۴ میلیارد یورو

به گفته مدیر اداره صادرات بانک مرکزی، بر اساس گزارش‌های تحلیلی دیگر، اطلاعات پروانه‌های صادراتی دریافتی از گمرک ج.ا.ت تعداد ۲ هزار و ۳۸۶ صادرکننده دارای صادرات بیش از یک میلیون یورو با نسبت بازگشت ارز کمتر از ۷۰ درصد (صفر تا ۷۰ درصد) است.

از روز ۱۳۹۷.۱۰.۱۲ لغایت ۱۳۹۸.۱۲.۲۸ مورد بررسی قرار گرفت؛ که نتایج آن حاکی از این بود که این گروه بالغ بر ۲۴ میلیارد یورو صادرات داشته‌اند و از روز ۱۳۹۷.۱۰.۱۲ لغایت روزا ۱۳۹۹.۰۳.۳۱ تنها نسبت به بازگشت ۶۰۴ میلیارد یورو اقدام کرده‌اند. آن‌طور که کریمی می‌گوید، براین اساس حدود ۱۷.۷ میلیارد یورو (حدود ۲۰ میلیارد دلار) توسط این دسته از تاریخ ۱۳۹۷.۱۰.۱۲ لغایت ۱۳۹۸.۱۲.۲۸ به میزان ۱۷.۱ میلیارد یورو صادرات داشته‌اند که از این میزان مبلغ ۱۴۰۴ میلیارد یورو تا تاریخ ۱۳۹۹.۰۳.۳۱ به چرخه اقتصادی برگردانده‌اند. بنابراین میانگین نسبت عملکرد این شرکت‌ها در بازگشت ارز صادراتی معادل ۸۴ درصد بوده است.

همچنین تعداد ۱۲ شرکت عضو گروه تولیدی شده و تأمین نیازهای وارداتی بموقع انجام پذیرد.

■ آخرین اقدامات قضایی انجام شده

کریمی همچنین در خصوص اقدامات قضایی انجام شده به منظور برخورد با صادرکنندگان متخلف گفت:

«با پیگیری‌های انجام شده و در راستای مصوبات هیأت وزیران و شورای عالی هماهنگی اقتصادی، ۲۵۰ صادرکننده متخلف به قوه قضائیه معرفی شده‌اند.

مدیر اداره صادرات بانک مرکزی توضیح می‌دهد: بر اساس آخرین اطلاعات، میزان تعهدات آنها ۶.۸ میلیارد یورو (معادل ۷.۶ میلیارد دلار) بوده است. مدیر اداره صادرات بانک مرکزی می‌گوید: علی‌رغم برخی ابهاماتی که به عملکرد این دسته از صادرکنندگان وارد می‌شود لازم به توضیح است که این شرکت‌ها بخش زیادی از تعهدات‌شان را ایفا کرده‌اند، به‌طوری‌که ۵۸ شرکت ۲۰ میلیارد دلار توسط این دسته از تاریخ ۱۳۹۷.۱۰.۱۲ لغایت ۱۳۹۸.۱۲.۲۸ به میزان ۱۷.۱ میلیارد یورو صادرات داشته‌اند که از این میزان مبلغ ۱۴۰۴ میلیارد یورو تا تاریخ ۱۳۹۹.۰۳.۳۱ به چرخه اقتصادی برگردانده‌اند. بنابراین میانگین نسبت عملکرد این شرکت‌ها در بازگشت ارز صادراتی معادل ۸۴ درصد بوده است.

■ بسته سیاسی بازگشت ارز در سال ۱۳۹۹

صمد کریمی در ادامه به تشریح بسته سیاسی بازگشت ارز حاصل از صادرات در سال ۱۳۹۹ پرداخت و بی‌ایان اینکه تهیه و ابلاغ بسته سیاسی جدید با هدف تقویت منابع ارزی کشور به صورت حواله از طریق بازار دوم (سامانه نیما) و استفاده از منابع حاصل از صادرات برای واردات بخش تولیدی کشور انجام پذیرفته است و تأیید می‌کند: «بازگشت ارزهای صادراتی از طریق نیما به صورت مستقیم حساب می‌شود و به صورت مستقیم برای آنها به از کاهش حجم فروش و بهیای قیمت نفت، فرآورده‌های نفتی و محصولات پتروشیمی، تأمین نیازهای وارداتی کشور باید مبتنی بر صادرات غیرنفتی باشد. به عبارت دیگر با توجه به گذر از راهبرد اقتصاد نفتی به اقتصاد بدون نفت، ثبات بازار ارز کشور و بازارهای چهارگانه اقتصاد (پول، سرمایه، کار و کالا و خدمات)، حفظ و ایجاد اشتغال، سرمایه‌گذاری، رشد اقتصادی، حفظ ارزش پول ملی، جریان با ثبات واردات و رفاه مردم منوط به رشد و توسعه صادرات غیرنفتی از یک‌سو و تجارت با وزارت نفت با بانک مرکزی و ثبث در سامانه نیما امکانپذیر است.

مدیر اداره صادرات بانک مرکزی در مورد تشویق و تنبیه‌های در نظر گرفته شده برای صادرکنندگان در این بسته می‌گوید: صادرکنندگان در صورت برگشت ارز به چرخه اقتصادی کشور طرف مدت سه ماه از تاریخ صدور پروانه صادراتی، از تعدیل ارزش پایه صادراتی به میزان ۱۰ درصد برخوردار خواهند شد که ابزار تشویقی حائز اهمیت برای آنها به شمار می‌رود. همچنین صادرکنندگانی که در مهلت تعیین شده از تاریخ پروانه صادراتی نسبت به برگشت ارز به چرخه اقتصادی اقدام نکرده‌اند، عملکرد باقیمانده تعهدات خود را در بازار دوم (سامانه نیما) به نرخ روز پایانی مهلت مزبور در بازار دوم (سامانه نیما) یا قیمت روز بازار، هر کدام کم‌باشد، به بانک مرکزی به فروش رسانند.

کریمی در پایان تصریح می‌کند: با توجه به تبصره (۲) ذیل بند (۱) مصوبه مورخ ۱۳۹۷.۰۷.۱۰ شورای عالی هماهنگی اقتصادی، ارائه هرگونه خدمات توسط کلیه دستگاه‌ها و سازمان‌های اجرایی، بانک‌های عامل و شبکه صرافی‌ها به صادرکنندگانی که بر مبنای این بسته سیاستی نسبت به برگشت ارز اقدام نکنند و نیز سایر اشخاصی که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در روند برگشت ارز حاصل از صادرات صادرکنندگان مذکور مشارکت دارند، تا زمان ایقاي تعهد ارزی ندارند و به رغم ناکامی در حصول نتایج مورد انتظار، بر اعمال آنها اصرار می‌ورزند.

حاصل از صادرات مصوب ۲۲ تیرماه سال ۹۹ شورای عالی هماهنگی اقتصادی، با بازگشت ارزهای صادراتی شاخص ارزی از نوسانات کمتری برخوردار شده و با تقویت جانب عرضه ارز به صورت حواله در بازار دوم توسط صادرکنندگان و بانک مرکزی، نرخ ارز در مقادیر واقعی متناسب با عوامل بنیادین اقتصادی به تعادل برسد. او توضیح می‌دهد: بر اساس مصوبات این بسته ابلاغی، کلیه صادرکنندگان مکلفند حداقل ۸۰ درصد از ارزهای خود را به صورت حواله و حداکثر ۲۰ درصد را به صورت اسکندس در بازار دوم به فروش برسانند. همچنین بنگاه‌های تولیدی/صادراتی به منظور تأمین نیازهای وارداتی خود می‌توانند حداکثر ۳۰ درصد منابع ارزی صادرات خود را استفاده کرده و لازم است مابقی ارز حاصل از صادرات (حداقل ۷۰ درصد) را به صورت حواله از بازار ثانویه به فروش برسانند.

■ واگذاری پروانه صادراتی ممنوع است

کریمی با اشاره به اینکه، بر اساس مفاد بسته سیاستی جدید، واگذاری پروانه صادراتی ممنوع است، بیان می‌کند: تأمین ارز گروهی از واردکنندگان با ارز حاصل از صادرات گروهی از صادرکنندگان به صورت مستقیم حسب مورد با توافق وزارت صنعت، معدن و تجارت یا وزارت نفت با بانک مرکزی و ثبث در سامانه نیما امکانپذیر است.

■ جزئیات طرح‌های تشویقی و تنبیهی

مدیر اداره صادرات بانک مرکزی در مورد تشویق و تنبیه‌های در نظر گرفته شده برای صادرکنندگان در این بسته می‌گوید: صادرکنندگان در صورت برگشت ارز به چرخه اقتصادی کشور ظرف مدت سه ماه از تاریخ صدور پروانه صادراتی، از تعدیل ارزش پایه صادراتی به میزان ۱۰ درصد برخوردار خواهند شد که ابزار تشویقی حائز اهمیت برای آنها به شمار می‌رود. همچنین صادرکنندگانی که در مهلت تعیین شده از تاریخ پروانه صادراتی نسبت به برگشت ارز به چرخه اقتصادی اقدام نکرده‌اند، عملکرد باقیمانده تعهدات خود را در بازار دوم (سامانه نیما) به نرخ روز پایانی مهلت مزبور در بازار دوم (سامانه نیما) یا قیمت روز بازار، هر کدام کم‌باشد، به بانک مرکزی به فروش رسانند.

کریمی در پایان تصریح می‌کند: با توجه به تبصره (۲) ذیل بند (۱) مصوبه مورخ ۱۳۹۷.۰۷.۱۰ شورای عالی هماهنگی اقتصادی، ارائه هرگونه خدمات توسط کلیه دستگاه‌ها و سازمان‌های اجرایی، بانک‌های عامل و شبکه صرافی‌ها به صادرکنندگانی که بر مبنای این بسته سیاستی نسبت به برگشت ارز اقدام نکنند و نیز سایر اشخاصی که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در روند برگشت ارز حاصل از صادرات صادرکنندگان مذکور مشارکت دارند، تا زمان ایقاي تعهد ارزی ندارند و به رغم ناکامی در حصول نتایج مورد انتظار، بر اعمال آنها اصرار می‌ورزند.

یکی دیگر از اشتباهات برخی متخصصان اقتصادی و دنباله‌روهای غیرمتخصص آنها، تقلید از برخی سیاست‌های موفق در سایر کشورها، بازمیمی اعتنا به تفاوت‌های ساختاری و ماهوی ایران با آن کشورهاست. مثال‌های فراوانی نیز در این رابطه می‌توان ارائه نمود: تقلید از سیاست‌های خصوصی‌سازی و آزادسازی قیمت‌ها (از بعد از پایان جنگ تاکنون)، اصرار بر احداث بندر و مناطق آزاد (با استناد به موفقیت آمیز بودن این سیاست در برخی کشورها مثل امارات و سنگاپور...)، یا اصرار بر افزایش قیمت ارز با هدف افزایش صادرات با استناد به موفقیت کشور چین در استفاده از این سیاست ... از جمله این خطاهای تهرزینه این گروه از اقتصاددانان داخلی است. غافل از آنکه اگر فلان کشور در آزادسازی‌ها و خصوصی‌سازی‌ها موفق بوده، به دلیل وجود بسترها و ساختارهای مساعد برای این سیاست بوده، یا اگر امارات و سنگاپور و دیگر کشورها نتوانسته‌اند با احداث بندر و آزاد به رونق اقتصادی برسند، به دلیل اقدامات بسیار زیاد دیگری است که پیش و پس از این سیاست به کار گرفته‌اند. همچنین اگر چنین توانسته است با کاهش ارزش پول ملی (یا افزایش قیمت ارزهای خارجی) صادرات خود را افزایش دهد، به دلیل پرکشش بودن منحنی عرضه خود و وجود مقررات و ضوابط تسهیل کننده تولید و صادرات در این کشور است؛ حال آنکه در ایران، منحنی عرضه به دلیل ساختاری متعدد بسیار کم‌کشش است. به علاوه، افزایش قیمت ارز برای کشوری مثل ایران که بیش از ۷۵ درصد وارداتش کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای است و بیش از ۸۰ درصد صادرات به اصطلاح غیرنفتی‌اش محصولات خام یا نیمه خام است، هم باعث افزایش قیمت کالاهای ساخته شده در داخل (تورم وارداتی) می‌شود و اگر هم صادرات افزایش یابد، عمدتاً محصولات خامی است که نه تنها امتیاز چندانی محسوب نمی‌شود بلکه تداوم آن موجب تخلیه منابع کشور و بنابراین زیان‌های جبران‌ناپذیری خواهد شد که خود نیازمند بحثی مفصل است.

بنابراین به عنوان جمع‌بندی می‌توان گفت: دلایل ناکامی در حل مشکلات اقتصادی، در وهله اول به دلیل غیراقتصادی بودن ریشه بسیاری از این مشکلات است که بدون حل آنها، رفع مشکلات اقتصادی اگر هم امکانپذیر باشد، کوتاه مدت و با دامنه محدود است. به علاوه بسیاری از اقتصاددانان داخلی که در تصمیم‌گیری‌های کلان اقتصادی سهیم هستند، خواسته یا ناخواسته نسخه‌هایی تجویز می‌کنند که سازگاری چندانی با ساختارهای اداری، اجرایی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی کشور ندارند و به رغم ناکامی در حصول نتایج مورد انتظار، بر اعمال آنها اصرار می‌ورزند.